

A photograph of a sunset over a body of water. The sun is low on the horizon, creating a bright orange and yellow glow that reflects on the water. The sky is filled with soft, wispy clouds. In the foreground, the silhouettes of tall reeds or grasses are visible against the bright background.

**Hvidbog for Natura 2000-handleplan
N69 Ringkøbing Fjord og Nymindestrømmen
3. planperiode 2022-2027
Offentlig høring januar – marts 2024**

Indledning

Hvidbogen indeholder de høringssvar som kommunerne har modtaget efter den offentlige høring af Natura 2000-handleplaner for tredje planperiode 2022 – 2027.

Tabellerne indeholder høringssvar, navn på indsender, samt planmyndighedernes kommentarer og eventuelle oplæg til ændringer af udkast til handleplanen, forud for den endelige vedtagelse

Titel: Hvidbog for Natura 2000-handleplan
N69 Ringkøbing Fjord og Nymindestrømmen
Udgiver: Ringkøbing-Skjern Kommune og Varde Kommune
År: 2024
Forsidefoto: Sophie Walseth Albæk

Må citeres med kildeangivelse.

1. Generelle hørings svar til Natura 2000-handleplan N69

Nr.	Navn	Bemærkning	Kommentar
1.	Miljøstyrelsen	<p>Indsatser med frivillig gennemførelse</p> <p>Miljøstyrelsen henleder opmærksomheden på, at de kommunale Natura 2000-handleplaner er udarbejdet i medfør af Miljømålslovens § 37 a, hvorefter kommunalbestyrelsen udarbejder en handleplan til gennemførelse af Natura 2000-planen inden for kommunens geografiske område på land og for den kystnære del af vanddistriktet. Ifølge Miljømålslovens § 46 a, stk. 4, skal kommunalbestyrelsen sikre gennemførelse af en vedtaget handleplan.</p> <p>Kommunalbestyrelsen er dermed forpligtet til at gennemføre Natura 2000-planen, også hvis det skulle vise sig, at de fornødne frivillige lodsejeraftaler ikke kan indgås. Den kommunale handleplan må derfor ikke rejse tvivl om, hvorvidt kommunalbestyrelsen er indstillet på at opfylde sine forpligtelser.</p> <p>Miljøstyrelsen henviser til formuleringen af sætningen om frivillighed i afsnit 7, hvor det ikke fremgår tydeligt, at der er andre muligheder end frivillige aftaler.</p>	<p>Efter dialog mellem Kommunernes Landsforening og Miljøstyrelsen er der foreslået en alternativ tekst. Teksten tilrettes.</p> <p>Det betyder at i handleplanens kapitel 7 indsættes afsnittet: "Det forventes, at Natura 2000-handleplanerne kan gennemføres ad frivillighedens vej".</p>

2.	Miljøstyrelsen	<p>Redegørelse for gennemførelse af Natura 2000-handleplan fra sidste planperiode</p> <p>Miljøstyrelsen gør opmærksom på, at Natura 2000-handleplanen efter bekendtgørelse om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner (bekendtgørelse nr. 944 af 27/06/2016, § 2, stk. 4) skal indeholde en redegørelse for gennemførelsen af handleplanen for den forudgående 6 års periode, der gør det muligt at vurdere, i hvilket omfang Natura 2000-planen for den forudgående periode er realiseret.</p> <p>Forslaget til Natura 2000-handleplan indeholder en redegørelse for indsatsen. Miljøstyrelsen skal imidlertid bemærke, at det er vanskeligt for Miljøstyrelsen ud fra redegørelsen at vurdere, i hvilket omfang Natura 2000-planens indsatser for den forudgående periode er realiseret.</p> <p>Miljøstyrelsen ønsker derfor, at den endelige plan suppleres med en præcisering. Det kan være en uddybning af afsnit eller f.eks. en tabel, der gør det muligt umiddelbart at få et overblik over, i hvilket omfang retningslinjerne i indsatsprogrammet i den statslige Natura 2000-plan 2016-21 er realiseret.</p> <p>Der er særligt behov for at uddybe i forhold til følgende indsats:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Indsats for forbedring af tilstanden af levestederne for klyde, splitterne, fjordterne og havterne <p>Miljøstyrelsen pointerer derudover, at det skal fremgå i Natura 2000-handleplanen, hvordan kommunen har været særlig opmærksom på naturtyperne strandeng, grå/grøn klit, våd hede, surt overdrev, rigkær og arten vandranke samt på ynglefuglene skestork, alm. ryle, brushane, splitterne, plettet rørvagtel, mosehornugle og på trækfuglene knopsvane, sangsvane, pibesvane, grågås, kortnæbbet gås, mørkbuget knortegås, gravand, krikand, pibeand, spidsand og pomeransfugl (som er nævnt under områdespecifikke retningslinjer i Natura 2000-planen for anden planperiode, og som er relevante for de områder, hvor kommunen er handleplanmyndighed.</p>	<p>Kommunerne har tilføjet en uddybning af, i hvilket omfang retningslinjerne i indsatsprogrammet i den statslige Natura 2000-plan 2016-21 er realiseret.</p>
----	----------------	---	---

3.	Miljøstyrelsen	<p>Behov for indsatser</p> <p>Miljøstyrelsen er blevet opmærksom på, at planlagte indsatser for rydning af invasive arter generelt er planlagt med "op til x ha". Da der i Natura 2000-planens indsatsprogram fremgår et specifikt areal (i dette tilfælde 83 ha, hvoraf 13,5 ha er på arealer, som kommunerne er ansvarlige for), skal dette fremgå som minimumsareal fordelt mellem kommunerne ud fra registreringerne.</p>	<p>Kommunerne tilretter skemaet med "Behov for indsatser" til ikke at indeholde betegnelsen "Op til" hvor et specifikt areal fremgår af Natura 2000-planen. Omtrent 1,8 ha af de 13,5 ha er beliggende i Varde Kommune; de resterende 11,7 ha er beliggende i Ringkøbing-Skjern Kommune.</p>
4.	Miljøstyrelsen	<p>Andre bemærkninger</p> <p>Miljøstyrelsen bemærker følgende i forhold til indholdet i Natura 2000-handleplanens kolofon:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Årstal bør ændres til 2024 - Geodatastyrelsen bør ændres til Styrelsen for Dataforsyning og Infrastruktur <p>Derudover gør Miljøstyrelsen opmærksom på, at der i handleplanen er to tabeller ved navn "tabel 3" samt en tabel 8, selvom der ikke er nogen tabel 5-7.</p>	<p>Den endelige Natura 2000-handleplan er tilrettet i forhold til Miljøstyrelsens nævnte bemærkninger.</p>
5.	Vestjysk	<p>Lodsejerinddragelse</p> <p>Fra landbrugets side mener vi, at der generelt stadig mangler lodsejerinddragelse i denne proces. Vi mener, man kan opnå langt større implementering af plejetiltag, hvis der tidlig i processen er en dialog med de berørte lodsejere. Mange af de beskrevne tiltag skal ske på specifikke områder. Det er vigtigt, at lodsejerne informeres om dette. Mange af de private lodsejere er ikke vidende om, at der er plejebestanden på deres matrikler. Som det ses i de fleste handleplaner leverer landbruget stort på naturplejen.</p>	<p>Det er et krav, at den enkelte lodsejer ikke kan se i Natura 2000-handleplanen om pågældendes arealer er omfattet af en indsats. Ofte er der angivet et antal ha, men i de fleste tilfælde er det ikke på forhånd planlagt præcist hvilke arealer der vil indgå i en indsats. Det vil først fremgå i forbindelse med planlægning og udførelse af de konkrete indsatser.</p> <p>Lodsejere og landbruget vil indgå i planlægning af konkrete indsatser der omfatter landbrugsarealer.</p> <p>Kommentaren giver ikke anledning til ændringer i handleplanen.</p>

6.	Vestjysk	<p>Udtagning af kulstofholdige lavbundsjørde</p> <p>I hovedparten af handleplanerne er der kommet en ny indsats: Udtagning af kulstofholdige lavbundsjørde, hvis formål er sammenbinding af naturtyper, øget robusthed og mere naturlig dynamik.</p> <p>Der er angivet rigtig mange ha til denne indsats i de enkelte planer. I skriver selv, at det er et teoretisk udtagningspotentiale af områder, der ligger i eller i tilknytning til Natura2000 områderne, og som vurderes at have en positiv indvirkning på Natura2000 området.</p> <p>Vi mener, at antallet af ha er misvisende, fordi:</p> <p>Antallet af ha er ikke rensset for udpegninger, hvor udtagning ikke kan lade sig gøre pga. bebyggelse, står under vand, er for små til udtagning eller at der af andre årsager ikke kan udtages via udtagningsordningen.</p> <p>At der er medtaget kulstofholdige lavbundsjørde i tilknytning til Natura2000 områderne. Vi mener det er problematisk, hvis man på den måde inddrager arealer der ligger udenfor Natura2000 udpegningen, for at knytte habitatnaturområder sammen. Det skal sikres, at der ikke etableres ny natur, hvor der findes et husdyrhold som kan blive negativ påvirket af ny natur. Det er derfor nødvendigt, at der ved en evt. udtagning sikres via konsekvensberegninger, at husdyrbrug ikke påvirkes af en ny habitatnatur. Antallet af ha er angivet efter teksturkortene fra 2014. Vi ved, at AU har udgivet nye teksturkort, der viser helt andre tal for de kulstofholdige lavbundsarealer. Derved kan tallene i sig selv være forældet om kort tid. Der er ikke nævnt i handleplanerne hvilken effekt udtagning af de kulstofholdige jorde vil have ud over at det er en positiv virkning på Natura2000 området. Der mangler en præcisering af den positive virkning. Beskyttelsen er jo hængt op på habitatnatur og -arter.</p> <p>Vi mener, at opgørelsen af ha bør gennemgås endnu engang, og rettes til, så der således kun angives areal for kulstofholdige lavbundsarealer beliggende i Natura2000 området, og som er rensset for udpegninger, hvor det ikke kan lade sig gøre at udtage arealerne via udtagningsordningen. Samt tage forbehold for en kommende ændring i udpegningen.</p>	<p>Det nye tørvekort som Aarhus Universitet har udarbejdet er ikke offentliggjort endnu, hvorfor det har været nødvendigt at tage udgangspunkt i Tørv2014-kortet. Uanset hvilket kort der tages udgangspunkt i, vil det skulle suppleres med analyseprøver for at få et retvisende billede af de konkrete forhold. Der er i antallet af ha kulstofrig lavbundsjord vurderet de sammenhængende arealer i Tørv2014-kortet som ligger i tilknytning til Natura 2000-områderne.</p> <p>Effekten af udtagning af kulstofrige jorde og hævning af grundvandsstanden er en reduktion i CO₂-udledningen samt en reduktion i næringsstofudledningen til Ringkøbing Fjord. Den konkrete effekt kan først estimeres på baggrund af konkrete projektforslag. Dertil kommer den positive virkning, det vil have på Natura 2000-området.</p> <p>I forhold til påvirkning af husdyrbrug er det i Vejledningen til Vand- og Klimaprojekter og i Husdyrvejledningen beskrevet:</p> <p><i>Ammoniakfølsom natur i lavbundsprojekter For søer, moser og lignende, heder, strandenge og strandsumpe samt ferske enge og biologiske overdrev, der er dannet på et areal, efter at der på arealet er etableret et</i></p>
----	----------	--	---

			<p><i>projekt, som er etableret efter aftale med en offentlig myndighed eller offentlig forvaltningsenhed, og som omfatter udtagning af kulstofrige lavbundsjorder med mindst 6 pct. organisk kulstofindhold, gælder naturbeskyttelseslovens § 3 ikke for tilstandsændringer som følge af ammoniak deposition fra husdyrbrug.</i></p> <p>Kilde: Vand- og klimaprojekter - Vejledning om tilskud til kvælstofvådområde- og lavbundsprojekter 2023</p> <p>Kommentaren giver ikke anledning til ændringer i handleplanen.</p>
7.	Vestjysk	<p>Kortbilag</p> <p>Der mangler generelt oversigtskort over, hvor der ønskes en indsats. Spil nu med åbne kort over for de berørte lodsejere. Hvis landbruget skal være med til at levere, bør lodsejerne vide, at der er et indsatsbehov på deres jorde.</p> <p>Vi lægger stor vægt på at plejen også fremadrettet er baseret på frivillige aftaler. Vi ønsker, at vi i fællesskab med kommunerne kan komme frem til nogle gode aftaler, som også vil være attraktive for lodsejere at gå med i. Dette er alfa og omega i forhold til succes. Vi ser frem til samarbejdet i fremtiden - også i Natura2000 områderne.</p>	<p>Det er et krav, at den enkelte lodsejer ikke kan se i Natura 2000-handleplanen om pågældendes arealer er omfattet af en indsats. Ofte er der angivet et antal ha, men i de fleste tilfælde er det ikke på forhånd planlagt præcist hvilke arealer der vil indgå i et projekt. Det vil først fremgå i forbindelse med planlægning og udførelse af den konkrete indsats.</p> <p>Kommentaren giver ikke anledning til ændringer i handleplanen.</p>

8.	DOF-Vestjylland	<p><u>Kommentar til "Behov for indsatser"</u></p> <p>DOF-Vestjylland vil opfordre til, at kommunen tager sit ansvar alvorligt, som den har pligt til, og lever op til den internationale miljølovgivning. Såfremt de private lodsejere efter kommunens påbud ikke lever op til kommunens krav til plejen af de lysåbne arealer, skal DOF-Vestjylland opfordre Ringkøbing-Skjern Kommune til at gennemføre det rette pleje af de lysåbne arealer, og dermed leve op til Naturplanen "2022-27 og EU-direktiverne.</p>	<p>Dette noteres som en bemærkning.</p> <p>Kommentaren giver ikke anledning til ændringer i handleplanen.</p>
9.	DOF-Vestjylland	<p><u>Afslutning</u></p> <p>Generelt forekommer handleplanen uoverskuelig. Udover DOF-Vestjyllands bemærkninger under "Gennemførelse af Natura 2000 handleplan fra sidste periode", mangler der oversigt / kort over, på hvilke arealer indsatserne kommer til at foregå.</p>	<p>Handleplanen er opbygget i henhold til Miljøstyrelsens paradigme til Natura 2000-handleplaner.</p> <p>Det er et krav, at den enkelte lodsejer ikke kan se i Natura 2000-handleplanen om pågældendes arealer er omfattet af en indsats. Ofte er der angivet et antal ha, men i de fleste tilfælde er det ikke på forhånd planlagt præcist hvilke arealer der vil indgå i et projekt. Det vil først fremgå i forbindelse med planlægning og udførelse af den konkrete indsats.</p>
10.	DN-Ringkøbing-Skjern	<p>3.2 Foreløbig vurdering af gennemførelse af sidste Natura 2000-handleplan</p> <p>Tabellerne 1 og 2 er ikke informative, og det forekommer vanskeligt for borgere og organisationer at kontrollere, om de indsatser, der gøres rede for, er gennemført eller under realisering – der mangler kortbilag som viser, hvor indsatserne skal foregå.</p>	<p>Tabel 1 og 2 giver et overblik over de hhv. planlagte og gennemførte indsatser i sidste planperiode fra 2016-21.</p> <p>Se i øvrigt kommunernes kommentar under punkt 9.</p>

2. Hørings svar der er relevante for Ringkøbing-Skjern Kommune

Nr.	Navn	Bemærkning	Kommentar
11.	DOF-Vestjylland	<p><u>Gennemførelse af Natura 2000 handleplan fra sidste periode.</u> DOF-Vestjylland mener, det er vanskeligt at sammenholde tabellerne på side 7 og den uddybende tekst på side 8. Umiddelbart ser det ud som om, at Ringkøbing-Skjern Kommune ikke har fået realiseret de planlagte indsatser i sidste planperiode (2016-2021). Store dele af Værnengene, Høje Sande og dele af fjordens kyster mod vest er på oversigtskortet over miljøtilstanden anført som dårlig-, ringe- og i moderat tilstand. DOF-Vestjylland mener, at det kræver en langt større plejeindsats fra kommunens side. Kommunens kontakt og opfordring til de private lodsejere om at søge diverse tilskud er selvfølgelig væsentlig, men kan ikke stå alene. Det er DOF-Vestjyllands opfattelse, at meget store dele af den nuværende forvaltningsindsats på Værnengene ikke har levet op til EU-direktiverne. Tilbagegangen i fuglelivet er veldokumenteret.</p>	<p>Kommunerne har i handleplanen vurderet, at Natura 2000-handleplanen for den forudgående periode er delvist realiseret. Foruden de statsejede arealer udgøres størstedelen af Natura 2000-området af private arealer. Den kommunale indsats beror så vidt muligt på frivillige aftaler med de pågældende lodsejere. Kommunerne vurderer, at der i en vis udstrækning er indgået frivillige aftaler med private lodsejere.</p> <p>Til trods for at Ringkøbing-Skjern Kommune ikke er lykkedes med at realisere alle de planlagte indsatser, herunder forberedelse til afgræsning på op til 103 ha, henstiller kommunen til, at der er foretaget markant flere plejeindsatser på private arealer, end dem kommunen har været involveret i. På baggrund af data fra MiljøGIS er der i perioden 2015-20 givet tilsagn om tilskudsordningen "pleje af græs" på hhv. i alt 1214 ha private arealer i Ringkøbing-Skjern Kommune og 44 ha private arealer i Varde Kommune finansieret via landdistriktsprogrammet jf. Tabel 2 og Figur 1 i handleplanen.</p>

12.	DOF-Vestjylland	<p><u>Kommentar til "Behov for indsatser"</u></p> <p>a) Med den ringe til moderat tilstand store dele af Værnengene er i, undrer det DOF-Vestjylland, at der i planen på side 11 i tabel 3 er anført, at der skønnes at være et samlet behov for pleje af de lysåbne arealer på henholdsvis kun 132 ha og 57 ha, og endnu værre kun planlagt en kommunal indsats på henholdsvis 50 ha og 30 ha.</p> <p>b) Bortset fra rørskovsarealerne foreslår DOF-Vestjylland, at der sker en forbedring af tilstanden på den sydlige del af Værnengene. Store dele er opdyrket og de vadefugle, som tiltrækkes af de jordbehandlede marker, får deres reder ødelagt af den nuværende landbrugsdrift. Vegetationen på den sydlige del af Værnengene f.eks. langs Værnvej er alt for høj til f.eks. vibe og andre vadefugle. Her kunne der ske forbedringer ved mere slåning og flere kreaturer.</p> <p>c) Særligt bestandene af ynglefugle fordrives af den landbrugsmæssige drift. Forvaltningen af N2000 området lever på ingen måde op til direktivernes krav om god-høj tilstand. Den intensive landbrugsmæssige drift herunder omfanget af kalkning, gødning og 3 slæt græs pr. sæson er en trussel mod fuglene på udpegningsgrundlaget, særligt alm. ryle (engryle), brushane, klyde og stor kobbersneppe. Derudover er mange flere fuglearter, der er knyttet til strandeng og eng som rødben, strandskade og gul vipstjert blevet mere fåtallige. Lokalt er vibe inden for de seneste 5 år gået tilbage i områderne syd for Værnsande.</p> <p>d) N2000 området har international værdi for en række af områdets trækfuglearter herunder de tre vadefuglearter af international betydning klyde, hjejle og lille kobbersneppe. De tre arter benytter området som raste- og overnatningsområde i forbindelse med trækket til og fra ynglepladserne i Danmark eller fra Skandinavien og den arktiske tundra. Ifølge Naturplan Ringkøbing Fjord og Nymindestrømmen 2022-27: "er det målsætningen, at de tre arter fortsat kan finde uforstyrrede områder inden for området."</p> <p>e) Store dele af Værnengene er stadig ikke §3 beskyttet. DOF Vestjylland mener, at flere af arealerne opfylder betingelserne for udpegning til §3. Kommunen har pligt til at registrerer arealer, der opfylder betingelserne for §3 beskyttelse. DOF-Vestjylland vil foreslå at nogle af de 600 ha,</p>	<p>Tak for de modtagne forslag. I forhold til prioritering af den kommunale indsats vil det være de områdespecifikke indsatser i Natura 2000-planen, som kommunerne prioriterer.</p> <p>a) Den statslige Natura 2000-plan for N69 Ringkøbing Fjord og Nymindestrømmen består af retningslinjer, der er opdelt i generelle retningslinjer, der gælder for alle områder, og specifikke retningslinjer for det enkelte Natura 2000-område.</p> <p>Indsatserne i tabel 3 tager udgangspunkt i de områdespecifikke retningslinjer, der bl.a. består af følgende:</p> <p><i>"Tilstanden af levestederne for almindelig ryle og brushane sikres, hvis tilstanden er god-høj, således at de kortlagte levesteder får en naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.</i></p> <p><i>Tilstanden af levestederne for klyde og havterne sikres, hvis tilstanden er god-høj og forbedres hvis tilstanden er dårlig-moderat, således at 75 % af de kortlagte levesteder får en naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet."</i></p> <p>Der findes i alt fire kortlagte levesteder for alm. ryle og brushane på privatejede arealer inden for Natura 2000-området beliggende i Ringkøbing-Skjern Kommune. Et i høj</p>
-----	-----------------	--	--

		<p>der er sat af i indsatsprogrammet til udtag af kulstofholdige jorde (tabel 3) bruges på at udtage nogle af de opdyrkede marker. Udtagning af dyrkede marker til natur vil forbedre mulighederne for de trængte vadefugle.</p> <p>f) Det er vigtigt, at tilstanden for skestorkens yngleområde på Høje Sande og fourageringsområder omkring Ringkøbing Fjord fortsat sikres. Inden for en kort årrække, vil Høje Sande blive landfast mod syd. Skal øen bevares som yngleområde for skestork, vil det blive nødvendigt at sikre øen for bl.a. ræv. En mulighed kunne være, at fjerne det aflejrede sand mellem øen og fastlandet.</p> <p>g) Kommunen skal sikre, at pomeransfuglenes raste- og fourageringsområder i Holter ikke forringes. Sammen med arealerne langs Falbækvej er Holter den vigtigste rasteplads i Danmark ja, faktisk den største i hele Europa.</p>	<p>tilstand, to i god tilstand og ét i moderat tilstand.</p> <p>Der er to kortlagte levesteder for klyde; ét på et statsejet areal, den anden på Værnengene. De er begge i god tilstand. De kortlagte levesteder for havterne findes kun på statsejede arealer.</p> <p>De kortlagte levesteder for hhv. alm. ryle, brushane og klyde i moderat-god tilstand udgør i alt 132 ha på privatejede arealer. Derfor vurderes det samlede behov for græsning og slæt til sikring af levestederne for ynglefugle at være 132 ha.</p> <p>Det er således ikke en vurdering af det samlede behov for pleje på de lysåbne arealer generelt inden for Natura 2000-området, men alene ift. de kortlagte levesteder nævnt i de områdespecifikke retningslinjer.</p> <p>Som det også nævnes i handleplanen har Ringkøbing-Skjern Kommune en forventning om at foretage en indsats for at forbedre disse levesteders tilstande. Da indsatsen så vidt muligt beror på frivillige aftaler, forventer kommunen en realiseret indsats på dele af arealet med et samlet behov for indsats.</p> <p>I de områdespecifikke retningslinjer i Natura-2000-planen for N69 er der ligeledes en retningslinje vedrørende gennemførelse af grundlæggende indsats på hedearealer mhp. forbedring af naturtilstanden.</p>
--	--	--	--

			<p>Der findes i alt ca. 57 ha hedehabitatsnatur af typen Tør hede (4030) og Klithede (2140) inden for Natura 2000-området, der er i moderat-dårlig tilstand. Samtlige 57 ha er beliggende i Ringkøbing-Skjern Kommune. Kommunen har en forventning om at foretage en indsats for at forbedre disse naturtypers tilstand. Da indsatsen så vidt muligt beror på frivillige aftaler, forventer kommunen en realiseret indsats på dele af arealet med et samlet behov for indsats.</p> <p>b) Forslaget er noteret.</p> <p>c) Der nævnes arter af strandensfugle, der ikke er på udpegningsgrundlaget. Jeres bemærkninger er dog noteret.</p> <p>Effekten af indsatserne i Natura 2000-området bliver løbende vurderet i det Nationale Overvågningsprogram for Vandmiljø og Natur (NOVANA).</p> <p>Under NOVANA-overvågningen i 2019 blev der registreret 24 ynglepar af klyde i dette fuglebeskyttelsesområde. Ynglebestanden afhænger langt overvejende af, om ynglefuglene friholdes fra prædation fra rovdyr, der vurderes at være den eneste aktuelle trussel mod artens lokale yngleforekomst jf. basisanalyse for N69.</p> <p>Se kommunens kommentar i punkt 13 vedr. ræve- og</p>
--	--	--	--

			<p>mårhundebekæmpelse i området.</p> <p>Kommunen henviser i øvrigt til Natura 2000-basisanalyse 2022-2027 (revideret udgave) for N69, der bl.a. indeholder kortlægning af habitatnaturtyper og levesteder for arter samt vurdering af tilstand og foreløbig vurdering af trusler.</p> <p>d) Kommunen er enig i DOF's bemærkning. Det betragtes dog som en generel kommentar og giver ikke anledning til ændring af handleplanen.</p> <p>e) Vurdering om et areal er omfattet af § 3-beskyttelsen er ikke en del af handleplanens formål. Bemærkningen om synergien omkring udtagning af lavbundsjarde er noteret. Det giver ikke anledning til ændring af handleplanen.</p> <p>f) Kommunen har indgået en aftale med Lønborg Vostrup Jagtforening om, at jagtforeningen forestår reguleringen af ræve på Høje Sande. Reguleringen foregår indenfor rævenes normale jagttid. Det er ligeledes aftalt, at jægerne observerer, om der opstår problemer med mårhunde, hvorefter disse vil indgå i reguleringen. Regulering af ræve og evt. mårhund vil være til gavn for bestanden af skestork på Høje Sande.</p> <p>g) Bemærkningen betragtes som en generel kommentar. Den giver ikke anledning til ændring af handleplanen.</p>
--	--	--	--

13.	DOF-Vestjylland	<p>DOF-Vestjylland vurderer, at der de seneste 25 år har været en meget høj prædation fra rovpattedyrene ræv og mårhund. De er gået hårdt ud over de kolonirugende arter som f.eks klyden. De sidste 10 år har der ynglet meget få klyder på Værnengene. Vi ved der bliver udført ræve- og mårhundebekæmpelse, men mener, at der må ydes en ekstraordinær indsats for at begrænse antallet af prædatorer.</p>	<p>Ringkøbing-Skjern Kommune har været i dialog med Naturstyrelsen Blåvandhuk vedr. ræve- og mårhundebekæmpelsen ved Tipperne og Værnengene.</p> <p>På Tipperne yder Naturstyrelsen en ekstraordinær indsats ift. ræv og mårhund (og mink), da det har en direkte betydning for engfuglenes ynglesucces. Grævling, rørhøg, odder, vandrefalk mv. ydes der ingen indsats for, da det må betragtes som helt naturlig baggrundsprædation. Den ekstraordinære indsats er påbegyndt for 3 år siden og vil fortsætte så længe Naturstyrelsen har mulighed for det.</p> <p>På Tipperne reguleres via baitpladser, mårhundefælder, tømning af rævegrave/kunstgrave mv. På Tipperne kan der gives tilladelse til regulering af ræv uden for jagtsæsonen, idet der er tale om et vildtreservat.</p> <p>Dette kan man ikke få tilladelse til på Værnet. Februar til maj er ellers den væsentligste periode for regulering, idet mårhund og ræv er udparret og vælger deres 'yngleterritorie' i den periode. Med andre ord er indvandringen mindre i den periode, hvorfor reguleringen har en effekt.</p> <p>Muligheden for regulering af ræv, som betragtes som den mest betydningsfulde prædator, er med andre ord begrænset i den</p>
-----	-----------------	---	--

			<p>periode, hvor regulering har størst betydning.</p> <p>Effekten af reguleringen af mårhund og ræv er dokumenteret i de årlige rapporter fra DCE. For flere arter er betydningen væsentlig.</p> <p>Regulering af mårhund på Værnengene er primært via baitpladser. Ræveregulering sker primært via én årlig fællesjagt samt tømning af rævegrave i løbet af jagtsæsonen.</p> <p>Det er usikkert hvorvidt yderligere regulering har betydning på Værnet. Det vurderes, at regulering af prædatorer vil have en større effekt kombineret med en mere optimal naturpleje i form af indsatsen til sikring af levestederne for ynglefugle.</p>
14.	DOF-Vestjylland	<p>DOF-Vestjylland ser frem til at få en status på indsatserne på 2-3 årlige møder i Grønt.</p> <p>DOF-Vestjylland vil rose kommunen for det store fugletårn på Værn Sande, som kommer ikke blot fugleinteresserede personer til glæde, men rigtig mange mennesker, som nyder udsigten ud over Værnsande og Værnengene.</p>	<p>Det er besluttet i Grønt Råd, at møderne ikke bare skal være orienteringsmøder, men at møderne i stedet skal bruges til drøftelse af emner, som enten kommunen eller medlemmerne ønsker at drøfte. Der afholdes ca. to årlige møder i Grønt Råd. Kommunen tilretter handleplanen, således at der fremgår, der afholdes 1-2 årlige møder i Grønt Råd.</p>

15.	DN-Ringkøbing-Skjern	<p>Generelt:</p> <p>a)Store dele af Værnengene, Høje Sande og dele af fjordens kyster mod vest er på oversigtskortet over miljøtilstanden anført som dårlig-, ringe- og moderat, en tilstandsvurdering som kræver, at kommunen/Naturens Rige gennemfører en langt mere omfattende indsats i form af naturpleje med græsning m.v. end det, der p.t. er igangsat.</p> <p>Flere arealer, særligt de sydlige dele af Værnengene er i regulær landbrugsmæssig drift med kulturgræsser, hvor der udføres tre slet græs i løbet af sommeren – en drift, som ikke tilgodeser det fugleliv, der er på udpegningsgrundlaget, særligt alm. ryle (engryle), klyde, brushane og stor kobbersnepe er i tilbagegang. Desuden er flere almindelige arter af ynglefugle knyttet til naturtyperne strandeng og eng som vibe, rødben, strandskade blevet mere fåtallige.</p> <p>Særligt bestandene af ynglefugle fordrives fra området af den landbrugsmæssige drift, således som det er påpeget i de senere år, og forvaltningen af Natura 2000-området lever på ingen måde op til direktivernes krav om høj/god tilstand.</p> <p>b)Større dele af Værnengene er ikke udpeget som paragraf 3 beskyttede, selv om de opfylder betingelserne. Det er DN's opfattelse, at kommunen er forpligtet til at registrere disse områder.</p> <p>Vedr. 3. Gennemførelse af Natura 2000 handleplan for sidste planperiode 2016 – 2021.</p> <p>c)Tabel 1, Indsatsen - - - -</p> <p>Rydning af opvækst: 20 ha planlagt, 4,3 ha realiseret.</p> <p>Forberedelse til græsning: 103 ha planlagt, 10 ha realiseret - er ikke prangende!</p>	<p>a)DN's holdning er noteret og giver ikke anledning til ændring i handleplanen.</p> <p>I henhold til de områdespecifikke retningslinjer i Natura 2000-plan 2022-2027 skal kommunerne udtage kulstofholdige lavbundsjord, der kan bidrage til sammenhængende arealer, øget robusthed og give mulighed for mere naturlig dynamik. Udtagningen kan ligeledes være til gavn for bl.a. stavsild, havlampret, odder, flodlampret, laks, vandranke, lille Kobbersnepe T, klyde T, pibesvane T, sangsvane T, gravand T, hjejle T, knopsvane T, stor skallesluger T, kortnæbbet gås T, bramgås T, krikand T, blishøne T, pibeand T, skeand T, knarand T, spidsand T, blisgås T, hvidklire T, skarv T, rørdrum Y, plettet rørvagtel Y, fjordterne Y, klyde Y, rørhøg Y, blåhals Y, stor kobbersnepe Y. Udtagningen skal desuden bidrage til at reducere udledningen af CO2 og et renere vandmiljø.</p> <p>b)Vurdering om et areal er omfattet af § 3-beskyttelsen er ikke en del af handleplanens formål. Bemærkningen giver ikke anledning til ændring af handleplanen.</p> <p>c)Vedr. gennemførelse af handleplanen for sidste planperiode. Til trods for at Ringkøbing-Skjern</p>
-----	----------------------	---	--

			<p>Kommune ikke er lykkedes med at realisere alle de planlagte indsatser, herunder forberedelse til afgræsning på op til 103 ha, henstiller kommunen til, at der er foretaget markant flere plejeindsatser på private arealer, end dem kommunen har været involveret i. På baggrund af data fra MiljøGIS er der i perioden 2015-20 givet tilsagn om tilskudsordningen "pleje af græs" på hhv. i alt 1214 ha private arealer i Ringkøbing-Skjern Kommune og 44 ha private arealer i Varde Kommune finansieret via landdistriktsprogrammet jf. Tabel 2 og Figur 1 i handleplanen.</p>
16.	Forsvarsministeriet Ejendomsstyrelsen	Såfremt der påtænkes iværksat specifikke indsatser for naturlige vandforhold på og omkring arealerne betegnet Nyminddegab Øvelsesplads og Hjemmeværnsskolen Nyminddegablejren, ønsker Ejendomsstyrelsen at blive inddraget. Dette med henblik på, at sikre at tiltagene ikke påvirker den operative brug af terrænerne negativt.	Ejere og brugere vil altid blive inddraget i forbindelse med projekter, der påvirker et områdes hydrologi. Kommentaren giver ikke anledning til ændringer i handleplanen.